

A pesti tőzsde a XIX. században

Fiumétól Pestig

Az eredeti tőkefelhalmozás és a pénzgazdálkodás kibontakozása már a kapitalizmus igen korai időszakában életre hívta a tőkés gazdaság különlegesen szervezett piacát: a rendszeres áru- illetve értékpapír forgalom lebonyolítására szolgáló tőzsdét. A tőzsde keletkezésének és fejlődésének története így mindvégig érzékenyen, olykor drámaian tükrözi egy-egy ország gazdaság történetének kapitalista korszakát.

A történeti Magyarország területén először Fiumében találjuk nyomát a tőzsde kialakulásának, amit nyilván a tengerparti kereskedelem ösztönzött. Későbbi gazdasági életünknek ez azonban nem vált szerves részévé. A főszerep — a Bécs által kikényszerített egyoldalú fejlődés folytán — a majdani pesti tőzsdére vált.

A török uralmat követő Habsburg abszolutizmus protekcionista gazdasági rendszere a kiviteli tilalmak és a megkülönböztető vámok révén az országot az osztrák áruk felvevőpiacává tette, a magyar termékek értékesítésére viszont csak a birodalom másik felében nyílt lehetőség. Ez gátolta a hazai iparfejlődést, a mezőgazdaság egyes ágainak azonban kedvezett. Ezeket serkentette a XIX. század elejének háborúi folytán jelentkező igen nagy terménykereslet is, amelynek hatására az ország gazdasági életének súlypontja a középső, gabonatermő vidékekre tevődött át. Így jutott központi szerep a terményforgalmat egyre inkább lebonyolító Pest városának, így tettek szert egyre nagyobb jelentőségre a Pesten évente négyszer megtartott országos vásárok, ezért alakult ki épp itt az első „különlegesen szervezett piac”, egy árutőzsde típusú intézmény, amely a magyar kapitalista fejlődés elmaradottsága mellett is életképesnek bizonyult, hiszen első-sorban az ország fő terméke, a gabona értékesítésére szolgált.

A Kereskedelmi Csarnok

Első tőzsdénk létrejött a városi üzletágakat tömörítő Pesti Polgári Kereskedők Testületének nevéhez kapcsolódik. Felállításának szükségességét a Testület először 1791-ben indítványozta, az országgyűlés kereskedelmi bizottságának felhívására készített javaslatai között. 1808-ban, egy beadvány keretében szabadalmat

kért a tőzsde megalakítására, a Helytartótanács azonban nem adott rá engedélyt. A Testület Pest kereskedelmének fejlődésére, az itt tartózkodó külföldi kereskedőkre és az értékpapírok forgalmára hivatkozott. A céhes jellegű testület célja — többek között — az volt, hogy a Pesten kialakult kávéházi „börze” életét korlátok közé szorítsa. A gabonátőzsde és alkuszok találkozóhelyéül főként az akkori Gyertyánffy házban levő Zsidókávéház (a Deák téri Anker-palota helyén állt egykor) és az Orczy-kávéház (a mai Majakovszkij utca és Tanács körút sarkán) szolgált. A pénzváltók és bankosok törzshelye az 1824-ben megnyílt Wurm-kávéház lett. (Wurm-ház, Apáczai Csere János utca 15.)

A Polgári Kereskedők Testülete 1826-ban részvénytársaságot alakított egy épület felállítására. Ez 1829-ben készült el, a kor legnevesebb építésze, Hild József tervei szerint, és a Dunaparti rakodópiacon állott. (A mai Roosevelttér déli részén állt klasszicista stílusú ház a második világháborúban megsérült, majd lebontották.) Az épület legfontosabb rendeltetése az volt, hogy helyet adjon a Kereskedelmi Csarnoknak, „a melyben a hazai terményeknek úgy termelője, mint vevője és a kereskedő összejön... és alkalmat találjon egymás közt üzleteket kötni — írja a szabályzat —, ... a földszinten levő csarnok megnyitvatik és a jövőben úgynevezendő tőzsdeforgalomra berendeztetik.”

A Csarnokba „a személy szolidaritására való tekintettel” mindenki beléphetett, aki jegyet váltott és ezzel egy évre tagjává vált. Külön pontok intézkedtek a „hangos szóváltás”-tól és az „élvezeti szerek”-től való tartózkodásról. A rend fenntartására és a bevételek-kiadások vezetésére a csarnok tagjai ötagú bizottságot választottak, kik közül egynek naponta jelen kellett lennie. Körülbelül ennyit tudunk az első pesti tőzsdéről, mely 1831. március 1-én nyílt meg.

Az épületben — melyet Kereskedői Pitvar-nak is neveztek — összpontosult a polgárosodó Pest kereskedelmi élete. Első emeletén az 1830-ban alapított Kereskedelmi Kaszinó volt; itt bérelt helyiségeket egy ideig a Nemzeti Kaszinó is. (Ezekről kapta nevét az épületben volt két Casino kávéház.) Ugyancsak itt nyílt meg 1841-ben a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank első irodája. Az utóbbi megalakulása fon-

tos állomás volt a tőkés hitelélet fejlődésében, melynek alapját az 1839/40. évi országgyűlés törvényei teremtették meg.

1848/49 és az azt közvetlenül követő időszak fordulópontot jelentett a magyar kapitalista fejlődés útján. Az első magyar felelős kormány — többek között — hozzáfogott a céhrendszer felszámolásához, a kereskedelmi és iparkamarák megteremtéséhez. Mindezek megvalósítására azonban a szabadságharc bukását követő osztrák neabszolutizmus rendeleteivel került sor, és ugyancsak ezúton kapott szervezett formát a pesti tőzsdei élet is.

A Gabonacsarnok

Az 1850-es években a hazai polgárság élére a nagykereskedőknek az a csoportja került, mely ki tudta használni a vámhatárok eltörlésével egységsülő birodalom piaci lehetőségeit. E rétegből alakult meg a Pesti Lloyd Társulat 1851 és 1853 között. A társulat a kialakuló kapitalista viszonyoknak megfelelően a kereskedelmi testületek merőben új típusát képviselte. „A Pesti Lloyd olly társaság, melynek célja Pesten, mint Magyarország legfontosabb kereskedési helyén központot állítani fel a kereskedelmi forgalom számára” — összegezte rendeltetését alapszabályának első paragrafusa.

A Lloyd-társulat helyiségei a Kereskedők Épületének első emeletén voltak, mely ettől kezdve viselte a Lloyd-palota nevet (ugyancsak itt kapott helyet az 1850-ben alakult Pest-Budai Kereskedelmi és Iparkamarát: tegyen javaslatot a meglévő Gabonacsarnok árutőzsdévé való kiegészítésére. A kamara ennél többet akart; válaszában kijelentette, hogy Pest, „melyen az egész ország kereskedelme és forgalma központosul”, megkívánja a tőzsdének értéktőzsdévé való kiegészítését. A „hazai vállalatok”-ra és az általuk kibocsátott részvények nagy számára hivatkozott, s mint írta: nem rendezett értékpapír forgalom már egyébként is létezik Pesten. A javaslat felsorolta a Lánchíd, az Alagút, a Kereskedelmi Bank, a Magyar Biztosító társaság, a pesti József-hengermalom, a gáztársaság stb. részvényeit.

Az áru- és értéktőzsde megvalósulása azonban az abszolutista kormányzati rendszer politikai válsága miatt késétt. Megalakítására 1863 végén a Pesti Lloyd Társulat kapott megbízást, melynek a célra kinevezett bizottsága

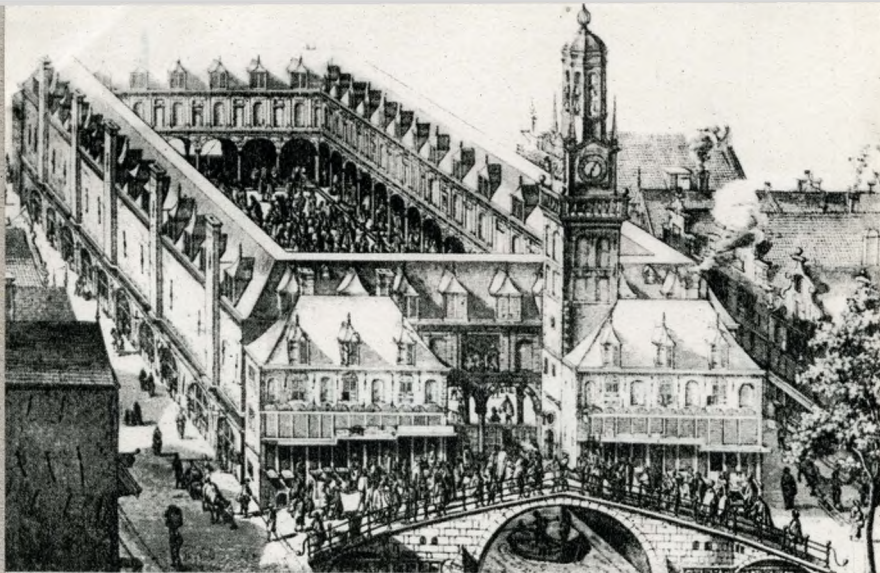
Az alapszabály intézkedett a „felesküdt alkuszok”-ról, akik a törvény által szabályozottan az üzleteket közvetíthették, és azokról kötbereket adhattak ki. A „tényleges ügyletkötéseken nyugvó azonnapi hiteles középárak”-ról árjegyzékeket nyomtattak; ezeket a Pester Lloyd, a Társulat német nyelvű lapja is közölte. A Gabonacsarnokban kétféle ügyletet lehetett lebonyolítani: a „napi ügyletek” mellett már „szállítmányi ügyletek”-ről is tudunk, mely a határidős üzlet kezdeti formája volt.

A Csarnok tagja lehetett minden „feddhetetlen jellemű s illendő magaviseletű egyén... ki a forgalomhoz mint termelő, üzér vagy felesküdt alkusz tartozik”, hetivásárok napjain pedig látogathatta minden vevő és eladó, akit a csarnok valamelyik tagja bevezetett. Vásárok idején a forgalom nagy része az épület tágas udvarában bonyolódott le. A tagoknak díjat kellett fizetniük. A rendszabály a kizárásokról is intézkedett. Az igazgatást öt tagból álló bizottságnak végezte. Vitás esetekben — ha mindkét fél beleegyezett — mint választott bíróság működött.

A pesti áru- és értéktőzsde keletkezése

Az 1860. február 26-i császári pátenst elrendelte, hogy a monarchia nagyobb forgalmú helyein tőzsdék kell létesíteni. A Helytartótanács — a terménykereskedelem fontosságára hivatkozva — felszólította a pesti kereskedelmi és iparkamarát: tegyen javaslatot a meglévő Gabonacsarnok árutőzsdévé való kiegészítésére. A kamara ennél többet akart; válaszában kijelentette, hogy Pest, „melyen az egész ország kereskedelme és forgalma központosul”, megkívánja a tőzsdének értéktőzsdévé való kiegészítését. A „hazai vállalatok”-ra és az általuk kibocsátott részvények nagy számára hivatkozott, s mint írta: nem rendezett értékpapír forgalom már egyébként is létezik Pesten. A javaslat felsorolta a Lánchíd, az Alagút, a Kereskedelmi Bank, a Magyar Biztosító társaság, a pesti József-hengermalom, a gáztársaság stb. részvényeit.

Az áru- és értéktőzsde megvalósulása azonban az abszolutista kormányzati rendszer politikai válsága miatt késétt. Megalakítására 1863 végén a Pesti Lloyd Társulat kapott megbízást, melynek a célra kinevezett bizottsága

Az 1858-ban leégett amsterdami régi tőzsdepalota

A Hild József építette Kereskedelmi Csarnok

kidolgozta az alapszabályt. A tőzsde első vezetőségébe a Pesti Kereskedelmi és Iparkamara, a Nagykereskedők Testülete és a Polgári Kereskedők Testülete választott négy-négy tagot. A Lloyd-társulat, a kamara, a testületek, a Kereskedelmi Bank — és ekkor már a tőzsde — vezetői között lényegében ugyanazokat a neveket találjuk: egy kis csoportot tartotta kezében a magyar, illetve a pesti kereskedelmi, ipari és banktőkét.

A pesti áru- és értéktőzsde ünnepélyes megnyitása 1864. január 18-án zajlott le a Lloyd-társulat helyiségében. Az új tőzsdének is a Társulat adott helyet, kibérelve e célra a Kereskedelmi Épület földszinti nagyertermét; emellett évenként megállapított segélypénzt folyósított számára.

Az új intézmény és a korábbiak között az a lényeges különbség, hogy míg azok egyes kereskedők magán-egyesületei voltak, addig ez a kormány által jóváhagyott alapszabállyal, rendszabályokkal és részletesen kidolgozott szokásjoggal rendelkezett. Ezek a tőzsde 84 éves fennállása folyamán (1948-ban szűnt meg) sokat változtak, bővültek, de alapjában véve meghatározóak maradtak.

A tőzsde szervezete

Az 1865-ben jóváhagyott alapszabályok szerint a tőzsde célja: „mindennemű kereskedelmi javaknak, veretlen aranynek és ezüstnek, pénzneknek s váltóknak, a magyar iparvállalatok által... kibocsátott részvények és kötvények eladását és bevését, végre zálog-, biztosítási és szállítási üzleteket megkönnyíteni”.

A belépés „minden férfinemhez tartozó, feddhetetlen jellemű, illetelmessé magaviseletű egyén” számára szabad volt, aki „vagyonáról szabadon rendelkezhetik”, és évi belépőjegy váltott. A későbbi szabályzatok szerint a tagság eléréséhez három régebbi tőzsdetag ajánlása kellett. Külön bizottság vonta felelősségre azokat, akik a „kereskedői tisztességet” megsértették.

A tőzsdei ügyleteket hites alkuszok közvetítették, akik kötelesek voltak a tőzsdei idő alatt jelen lenni mint hivatalos személyek. A „zugalkuszok, jogosítatlan hajhászok” még börtönbüntetést is kaphattak. Az utóbbiak elszaporodása miatt ezt a foglalkozást hamarosan a tőzsdeügynökök jogosításával cserélték fel. Később az alkuszi tevékenység minden tőzsdetag szá-

mára szabaddá vált, csak bizonyos óvadék letételétől függött.

Az árak és árfolyamok megállapításában, az úgynevezett jegyzésben az alkuszoknak fontos szerepük volt. A tőzsdén kialakult átlagos középárakat az üzletek megkötéséről tett jelentéseik alapján készítette el a bizottság a tőzsdei nap lezárultával. Ezeket nyomtatott árjegyzőlapokon hozták nyilvánosságra, melyek perdöntő erejűek voltak és bankügyletek alapjául szolgáltak. A tőzsde közleményei a napi sajtóban is megjelentek, elsősorban a Pester Lloydban.

A különálló rendszabályokban a tőzsdei választott bíróság létesítéséről is intézkedtek; ez nagyban megkönnyítette a peres úton sokszor évekig eltartó vitás esetek lezárását. Az ítéletek jogerejűek voltak és törvényes végrehajtást vontak maguk után. Az 1867. évi bizottsági jelentés már arról számolt be, hogy eljárásának a külföldi cégek is alávetették magukat.

A tőzsde igazgatása kezdetben a 18 tagú bizottság, később a 40 tagból álló tőzsdetanács feladata volt. Az állami ellenőrzést a megalakulás idején a helytartótanácsból kiküldött tőzsdébiztos, a kiegyezés után pedig a keres-

kedelemügyi miniszter által kinevezett miniszteri biztos gyakorolta.

A tőzsdén hosszú ideig a német nyelv járt, hiszen kereskedő polgárságunk jórészt német eredetű volt. Balla Vilmos újságíró, a régi pesti tőzsdei élet „regelője” szerint: „Német világ volt ugyanis a Lloydban. Soha ott egy magyar szót nem lehetett hallani... az összes nyomtatványok, kötetek és kiadványok szövege német volt... és ami a földolgozó: a forgalom német szóval bonyolódott: le: ich kauf' — ich geb'! sőt ez a szokás tartotta magát legtovább. A nyolcvanas évek elejétől fogva fokozatosan magyarosodott minden, de a veszekedőkre semmiképp sem akartak ráfanyalodni.” Az 1893-as alapszabályban már kimondták, hogy tőzsdetag csak az lehet, aki a magyar nyelvet ismeri.

Az 1865-ben megállapított tőzsdei szokások mind az áru-, mind az értéktőzsdére kiterjedtek, de az előbbi dominált, azon belül is a gabonaeladás szabályozása. A szokásjogok külön része rendelkezett a gabonahatáridős üzletek kötéséről. Ennek a tőzsdei üzletágnak mindvégig nagy jelentősége volt az ország gazdasági életében.

A tőzsde szervezetében az idők folyamán az értéktőzsdéi szokások szá-

Tőzsdei hírek a Pester Lloyd első oldalán

— Nr. 1.

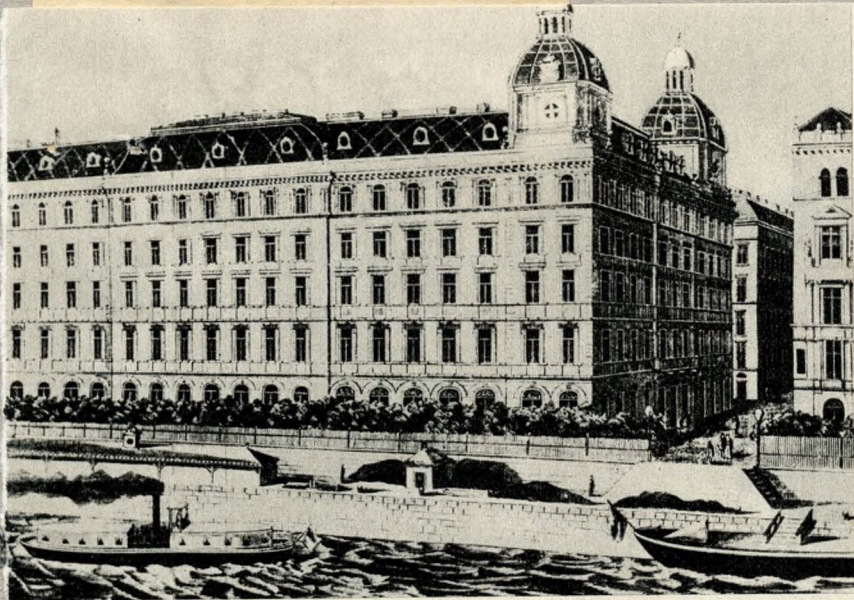
Redaktions- und Expeditionsbureau: Telegraph. Wiener Börsen-Curse vom 31. December

Telegraph. Wiener Börsen-Curse vom 31. December	Wetter-Berichte
<p>Wien</p> <p>1864. Dec. 31. 1864.</p> <p>10 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>11 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>12 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>1 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>2 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>3 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>4 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>5 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>6 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>7 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>8 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>9 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>10 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>11 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>12 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>1 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>2 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>3 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>4 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>5 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>6 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>7 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>8 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>9 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>10 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>11 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>12 Uhr 15 Min. 110.00</p>	<p>Wien</p> <p>1864. Dec. 31. 1864.</p> <p>10 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>11 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>12 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>1 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>2 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>3 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>4 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>5 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>6 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>7 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>8 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>9 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>10 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>11 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>12 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>1 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>2 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>3 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>4 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>5 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>6 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>7 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>8 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>9 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>10 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>11 Uhr 15 Min. 110.00</p> <p>12 Uhr 15 Min. 110.00</p>

Verlag: Leopoldold & Co. Wien

Viharos hangulat a tőzsdén (1873)

Az új Lloyd palota épülete

Az Áru- és Értéktőzsde

bályozása nyert legtöbb változtatást. A kiegyezés utáni nagyméretű — bár részleges — iparfejlődés, a hatalmas „gründolási láz”, mely a részvénytársaságok hosszú sorát hozta létre, a közlekedés és a hitelélet fellendülése következtében alakult vállalkozások, végül az önálló magyar kormányzat által kibocsátott államkötvények erősen megnövelték az értéktőzsde jelentőségét.

A tőzsde tagjainak száma a megalakulásakor 238, 1868-ban pedig 1 179 volt.

Új tőzsdeépületek

Az áru- és értéktőzsde megalakulását követő időben tulajdonképpen két gabonátőzsde működött Pesten: a régi Gabonacsarnok és a gabonakereskedelemeire is kiterjesztett új árutőzsde. Mindkettő a Kereskedők Épületében (Lloyd-palota) volt, tagjaik kölcsönösen látogathatták mindkét intézményt, árjegyzéseik azonban lényegesen eltértek egymástól. A meg-megújuló viszálykodások után 1868-ban a gabonacsarnok beolvadt a tőzsdébe, helyisége azonban külön maradt (ez az oka annak, hogy később

gyakran használták a gabonacsarnok nevet az árutőzsde helyett). Az egyesülés feltételei között szerepelt, hogy a kibővült tőzsde helyet kapjon a Lloyd-társulat felépítendő székházában. A Duna-parti épületet végül a Társulat a Tőzsdével közösen építtette fel 1869 és 1872 között (ezért nevezték hol Tőzsdének, hol új Lloyd-nak). A Merkur-szoborral díszített palota földszintjén volt az árutőzsde, az elő- és utótőzsde — a reggeli és délutáni — helyisége, a liszt-tőzsde, továbbá az intézményt a bécsi tőzsdével összekötő távirtdahivatal. Első emeletén kaptak helyet a titkári és tőzsdebíró-sági irodák, valamint a gyűléstermek. Az épület díszes nagy termét, az értéktőzsdét 1873. szeptember 24-én adták át a forgalomnak. A déli, vagyis a „főbörze” ideje alatt itt egyesült a tőzsde mindkét ága. A tőzsde a napnak e szakaszában volt a leglátogatottabb, ekkor jelentek meg a bankok képviselői is, és — mint Balla Vilmos írja — „a főtőzsde mindenféle szakmák találkozóhelyéül szolgált. Kereskedői szokás volt itt egy félórát eltölteni”. Az épületben voltak — a régi Lloydhoz hasonlóan — a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara irodái is, alsó szintjén pedig kávéház és vendég-

ló működött. (Az Apácai Csere János utca végén, a dunaparti park helyén állt romantikus stílusú épületet 1940 táján lebontották.)

A régi Lloyd-épülethez fűződő utolsó nevezetes esemény volt az első magyar „tőzsdekrach”, az úgynevezett „fekete hétfő”, mely a nagyméretű alapítási korszakot és az azzal kapcsolatos tőzsdei konjunktúrát követte. Az áreséseket a kapitalista gazdasági rendszerben ismétlődő válságok egyike okozta, de közvetlenül a bécsi tőzsdén robbantotta ki. A tőzsdén megindult bukások a gazdasági élet minden ágában pangást okoztak. A nyolcvanas években viszont a külföldi tőke fokozódó behatolásával együtt új fellendülés következett.

A monopolkapitalizmus kialakulása idején a bankok által nagyszámban — néha még nem is létező vállalatokra — kibocsátott részvények hosszantartó áremelkedést okoztak a budapesti tőzsdén, amit az 1895. évi pénzügyi világválság hatására bekövetkezett „fekete szombat” szakított meg.

A magyar kapitalista fejlődés felgyorsulását mutatja, hogy az új tőzsde-épület már az 1880-as évek vége felé szűknek bizonyult. A tőzsdetanács

elhatározta, hogy egy újabb, immár önálló tőzsdepalotát építtet. 1899 elején megvásárolta a lebontott Új-épület egyik felét és az 1902. évi közgyűlési jelentés már az építkezések megindulásáról számolt be. Az Alpár Ignác tervei alapján felépült Szabadság téri palotát, mely nagyszabású, modern tőzsdei forgalomra volt berendezve, 1905 októberében adták át rendeltetésének (ma a Magyar Televízió székháza).

A XX. század elejére a tőzsde klaszszikus szerepe világszerte megváltozott. A monopolkapitalizmus kifejlődésével azelőtt soha nem látott méretű tőkekoncentráció jött létre és a nagybankok érdekcsoportjainak kezében koncentrációdt az értékpapírok cseréje is, a tőzsdék forgalmának egy részét egymás között bonyolították le a giro és kliring intézmények formájában. Ezzel együtt mindinkább jellemzővé vált a már önálló foglalkozássá alakult tőzsdei spekuláció is. A tőzsde ugyanakkor továbbra is a kapitalista gazdasági élet fontos része és mutatója maradt. A kibővült tőzsdei szabályok, szokások, nyelvi kifejezések, az apparátus működésének minden kifinomult mozzanatával együtt a tőzsde történetének új szakaszát jelentik.

Árfolyam táblázat 1848 novemberéből

Részvénytábla

Börse - Cours - Bericht		
Auletzt am 8 ^{ten} November 1848		
	Waare	Geld
pCt. Metall - Oblig.....	80 1/2	80
pCt. dto. dto.....	67	65
pCt. dto. dto.....	44	42
Parl. v. Jahre 1834 für 100 fl..	132	131
dto. dto. 1839 für 100 fl..	97	91
pCt. Banco.....	50	
Bank - Actien.....	110	110
Erdbahn.....	115	104
Bailänder.....	68	67
Loggnitzer.....	97	96
Waldweiser.....	110	105
Waldweiser.....	66	65
Dampfschiff.....	440	430
Waldweiser'sche Lose.....	45	46
Waldweiser Brücken.....	11	16
Waldweisergrätz.....	11	16

#13

The document is a complex historical record. At the top, it features a large, ornate signature in cursive. Below this, there is a section titled "A pesti magyar kereskedelmi-bank RÉSZEI" (Shares of the Pest Hungarian Commercial Bank). This section includes a stamp for "ELŐVETELI JOG 1896" (Preferential Right 1896) and another for "ELŐVETELI JOG 1897" (Preferential Right 1897). The text is in Hungarian and discusses the bank's shares and the rights of shareholders. There are several other stamps and signatures throughout the document, including one dated "1912. évi ELŐVETELI JOG" (Preferential Right 1912). The document is a detailed record of financial transactions and legal matters related to the bank's shares.